

[Joan] Roís de Corella, *Psalteri*

ANTONI FERRANDO

Introducció, transcripció i actualització a cura de Joan A. LÓPEZ i QUILES i Vicent RIBES i PALMERO. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana -Revista "SAÓ"- Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Montserrat, 1985, 272 pàgines.

Després de segles d'incomprensió, l'obra de Joan Roís de Corella torna a ser valorada com cal, i no sols per les bellíssimes composicions poètiques que ens n'han pervingut sinó també per l'elegància de la seua prosa, si bé la religiosa a penes ha gaudit, al segle actual, de l'atenció i la difusió merescudes.

La decadència que experimentaren les nostres lletres d'ençà de la mort de Corella, el 1497, s'ha atribuït sovint als excessos llatinitzants d'una bona part dels nostres escriptors de la segona meitat del segle XV, entre els quals sobresurt precisament el nostre autor. Al meu parer, les causes d'aqueixa decadència -ja n'he parlat en algun lloc- són ben altres, i no semblen imputables a una moda literària, que aleshores era compartida també per la literatura castellana. Podem convenir amb Fuster que l'obra de Corella és marcadament decorativista, però jo crec que sota l'exhuberància verbal de la seua prosa religiosa batega una autèntica inquietud espiritual. Això és el que es desprén, si més no, de la lectura del *Salteri* corellià que ara s'acaba de reeditar. Perquè, si aquesta versió és realment deguda a Corella, el primer aspecte que caldria destacar-hi és precisament l'intent de fer accessible a un públic relativament ampli, mitjançant una sintaxi i un lèxic planers, la densa espiritualitat dels salms.

En efecte, el traductor segueix amb molta fidelitat la *Vulgata* -i això explica segurament l'absència dels hipèrbatons llatinitzants i dels sinònims ornamentals característics de l'anomenat "estil de valenciana prosa" i opta per un lèxic intel·ligible, on, al costat dels llatinismes típics de l'època, hi ha un acostament a les preferències del parlar local (*mentirós, acaminar, rabosa, aplegar, jagant, malair, entrepeçar, traginat, migjorn 'sud', catabruixó, chiquea, llauger, si 'pitrrera', la fel, etc.*) en unes proporcions inhabituals en la resta del corpus corellià. Fins i tot hi detectem algun inesperat castellanisme com *galardó*. Arredoneix el color local de la versió l'ús sistemàtic d'una desinència incoativa híbrida en les formes del subjuntiu. Em referesc a formes com *destroeixca, converteixquen, beneeixca, etc.*, que no responien plenament al paradigma oriental dels incoatius (*destruesca, converlesquen, beneesca, etc.*), és a dir, al de més tradició cancelleresca, ni a les del paradigma occidental (*destruïesca, convertisquen, beneïesca, etc.*). Tot plegat, unes característiques que no s'adiuen massa amb el to general de la prosa corelliana.

Si a aquestes circumstàncies afegim el fet que el nostre incunable fou imprès a Venècia, tindrem més d'una raó per sospitar que la versió de 1490 podria no procedir directament de Corella. Perquè, com apunten els editors actuals a la *Introducció*, no és inversemblant que la decisió de Corella de recórrer

a les premses venecianes pogués obedir al desig d'emparar algun traductor no gaire ben vist per la Inquisició. Una actitud, d'altra banda, comprensible, cas de ser confirmada aquesta hipòtesi, si tenim en compte que el nostre escriptor procedia probablement d'una família de conversos. Semblen avalar aquesta sospita les inexplicables professions de fe i al·lusions al Crist i a l'Església que apareixen al llarg del text.

Amb tot, també podem pensar que, darrere la senzillesa i el to local del llenguatge utilitzat al *Salteri* i darrere la decisió de dur-lo a estampar a les prestigioses premses de Joan Hertzog (un jueu), no hi havia altra cosa que el deliberat propòsit de Corella de cercar l'adhesió massiva d'un públic valencià que escoltava, embadalit, els seus sermons i de facilitar-ne la difusió entre les colònies valencianes d'Itàlia.

Siga o no siga Corella l'autor material del *Salteri* de 1490, el fet positiu és que cinc-cents anys després n'hem recuperat una bella versió, que constitueix alhora una excel·lent mostra de la plenitud cultural de la València quatrecentista, perquè, si haviem de caracteritzar-la des d'un punt de vista literari, caldria subratllar que el traductor hi reeixí magníficament a combinar l'elegància del llenguatge amb la precisió i fidelitat que exigeix un text sagrat. I l'hem recuperada gràcies a la tenacitat i sensibilitat de dos valencians apassionats pel tema: Antoni López Quiles i Vicent Ribes. El resultat final ha estat una acurada transcripció, feta segons el criteri de la col·lecció d'"Els Nostres Clàssics", que converteix l'edició en un excel·lent instrument de treball per al filòleg i per a l'historiador de la cultura en general i de la literatura en particular. Aquest és, si més no, el propòsit expressat a la *Introducció* pels editors actuals. Però la seua intenció, com la del traductor del segle XV, va, de segur, més enllà de la mera curiositat literària o de la preocupació teològica per reproduir en la llengua pròpia un dels textos bíblics més atractius. No s'explica altrament l'actualització que sens ofereix en la segona part del llibre. Una actualització que no s'ha limitat a substituir els arcaïsmes lèxics i a fer algunes adaptacions morfològiques. Hi ha més aviat el treball conscient de qui no solament vol ser fidel a la versió original sinó també acostar-la a les formes d'expressió i a la sensibilitat actuals, a la llum de les prestigioses traduccions modernes de l'institut Bíblic de Roma i dels monjos de Montserrat.

Conciliar fidelitat i modernitat no era gens fàcil, però crec que els autors han reeixit prou bé en la seua tasca. Certament, d'acord amb el principi de fidelitat a l'original, no calia haver canviat els *arrancar*, *verdader*, *llavar*, *redonea*, *resplandir*, etc., de l'incunable pels mes usuals avui en català oriental *arrencar*, *vertader*, *rentar*, *rodonesa*, *resplendir*, etc. Les formes de l'original, a més de ser les clàssiques, semblen preferibles per coherència amb el manteniment d'altres paraules o variants tan típicament valencians avui com *aplegar* o *raboses*. A part això -una mera qüestió de gustos-, que a penes es fa notar en el conjunt, les solucions adoptades em pareixen molt encertades, fins i tot l'elecció sistemàtica de *Vós* en lloc de *Tu* per adreçar-se a Déu, ja que han fet de lectura agradable, intel·ligible i planera uns textos molt altunyats de la mentalitat de l'home actual.

La lectura de la transcripció i de l'actualització m'han fet pensar una vegada més en la necessitat de fer un gran esforç; perquè tots els que compartim una mateixa llengua disposem d'una versió bíblica com més integradora millor, que supere les estretes visions dels qui confonen llengua i dialecte. I amb això no em referesc exclusivament a l'àmbit valencià. Cal reconèixer tanmateix que l'Església valenciana perdé en

el seu moment l'oportunitat de participar solidàriament en la realització d'aquesta inexcusable empresa. Tan de bo iniciatives com la que ara presentem puguen servir, en primer lloc, per fer-nos

————— 136 —————

prendre consciència que mai no és tard si es vol, i, en segon lloc¹⁶², per fer-nos veure que fe i cultura poden caminar juntes, com en temps de Joan Roís de Corella.

◀ (0259b718-82b2-11df-acc7-002185ce6064_13.html) [Indice](#) (0259b718-82b2-11df-acc7-002185ce6064.html) ▶
(0259b718-82b2-11df-acc7-002185ce6064_15.html)

Fundación Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (/fundacion/)

Mapa del sitio (/mapa-web/) Política de cookies (/cookies/) Marco legal (/marco-legal/)